

تکوین چینخوردگی در سنگهای دگرگون منطقه لایبید، پهنه سنندج- سیرجان

مهتاب افلاکی و محمد محجل ای

ادانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم پایه، گروه زمینشناسی، تهران، ایران. تاریخ دریافت: ۱۳۸۷/۱۰/۰۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۸۸/۱۰/۰۰

سنگهای دگرگون منطقه لایبید (شمال باختر اصفهان) در زیرپهنه با دگرریختی پیچیده پهنه سنندج- سیرجان قرار دارد که در آن سنگهای دگرگونی با سن پرمین توسط مرزهای گسلی در نزدیکی سنگهای دگرگونی جوانتر با سن تریاس-ژوراسیک قرار گرفته است. مطالعه ساختاری این سنگها مشخص می کند که در طی یک دگرریختی پیشرونده، سه گامه چینخوردگی در آنها روی داده است. دگرریختی گامه اول را چینهای فشرده تا یال موازی، گامه دوم را چینهای بسته تا باز و گامه سوم را چینهای باز تا آرام تشکیل میدهند. با حرکت از دگرریختی گامه اول به گامه سوم به تدریج طول موج چینها افزایش مییابد به گونهای که نسبت نمود این چینها از محدوده چینهای کوتاه و بلند در گامه اول تا چینهای پهن در گامه دوم و چینهای فراخ در گامه سوم تغییر می کند. این تغییر هندسی در طول دگرریختی پیشرونده، نشاندهنده انتقال تدریجی سنگها از محیط تغییرشکل با شکل پذیری بیشتر به محیطی با شکل پذیری کمتر در اثر کاهش ژرفا در پوستهاست. فرانهادگی گامههای مختلف چینخوردگی، سبب ایجاد الگوهای تداخلی از نوع هممحور است. به نظر میرسد در اواخر ژوراسیک چینهای گامه اول، دوم و سوم، با کاهش تدریجی ژرفای پوسته در دگرریختی پیشرونده، به طور متوالی تشکیل و به صورت غیرفعال دچار چرخش شدهاند. دایکها به طور متناوب در گسستگیهای کششی و سطوح ضعف برگوارگی سطح محوری چینها تزریق شده و به تدریج به شکل چین، بودین، بودین چینخورده و چین بودین شده دگرریخت شدهاند.

کلیدواژهها: لایبید، سنگهای دگرگون، چینخوردگی دوباره، تکوین ساختاری، دگرریختی پیشرونده، پهنه سنندج-سیرجان.

* نویسنده مسئول: محمد محجل

E-mail: Mohajjel@tmu.ac.ir

1- مقدمه

منطقه لایبید در بخش باختری میمه اصفهان، در زیرپهنه با دگرریختی پیچیده (محجل و سهندی، ۱۳۷۸) پهنه دگرگونی سنندج-سیرجان، قرار دارد (شکل ۱- A). چینخوردگی دوباره به همراه دگرگونی در این زیر پهنه در منطقههای مختلف در بخش شمال باختری پهنه سنندج- سیرجان مورد بررسی قرار گرفته است 4Mohajjel,1997; Mohajjel and Fergusson, 2000; Mohajjel et al., 2006) محجل و ایزدی کیان، ۱۳۸۷). سنگ های دگر گونی در منطقه لای بید به سن پرمین، با سنگهای جوانتر (مزوزوییک و سنوزوییک) توسط مرزهای گسلی محدود می شود. این سنگهای دگرگونی در یک روند خاوری- باختری، در سه بخش مجزای خاوری، مرکزی و باختری در منطقه رخنمون دارند (شکل B-۱). تاکنون بررسیهای ساختاری بر روی این مجموعه دگرگونی صورت نگرفته و اطلاعات موجود در چارچوب نقشههای زمینشناسی تهیه شده از منطقه مورد بررسی است (Thiele et al., 1967، موسوی و همکاران، ۱۳۸۴). در این بررسی، ویژگی چینخوردگیها در گامههای (Stages) مختلف در طول دگرریختی سنگهای منطقه، الگوهای فرانهادگی چینها(Superposing patterns of folds) و در نهایت الگوی دگرریختی پیشرونده (Progressive deformation) در منطقه لایبید ارائه

۲- چینهشناسی

1-1. واحدهای پرمین(P)

واحدهای سنگی رخنمون یافته در بخشهای سه گانه لایبید، که ارتفاعات منطقه را تشکیل میدهند، شامل واحدهای مختلف آواری و کربناتهای دگر گون شده به سن P_{L} پرمین هستند و در پژوهش حاضر به سه بخش تقسیم شدهاند (شکل C-1). واحد شامل تناوب ماسه سنگ كوارتزي دگرگون شده با سيمان كربناتي و نازك لايه هاي فیلیت کربناتی سیاه تا خاکستری، سنگ آهک دگرگون، کوارتز آرنایت ستبر لایه و گدازه ریولیتی دگرگون، واحد P_2 با سن احتمالی پرمین میانی و بالایی (موسوی

و همکاران، ۱۳۸۴) شامل سنگ آهک ناخالص خاکستری با نوارها و گرهکهای چرت تا کالک شیستهای به شدت چینخورده و سنگ آهکهای دولومیتی د گر گون و باز بلورین (مرمریت) به رنگ خاکستری روشن تا سفید و واحد P_3 شامل سنگ آهکهای ناخالص دگرگون، فیلیت خاکستری رنگ همراه با شیستوزیته ظریف و پـورفیروبلاستهای هوازده قهوهای تا سرخ آمفیبول و سوزنهای جهتدار آمفیبول است (موسوی و همکاران، ۱۳۸۴). از آن جا که واحد آهکی P_3 در ناحیه ناودیس لایبید (در بخش لایبید باختری) به طور مستقیم بر روی واحد \mathbf{P}_2 قرار گرفته است در این جا به آنها سن پرمین بالایی داده شده است (شکل ۱- C).

TR-J). واحدهای تریاس- ژوراسیک

این واحدها که توسط مرزهای گسلی واحدهای پرمین منطقه را محدود میکنند شامل فیلیتهای خاکستری تیره با میان لایههایی از ماسهسنگهای دگرگون هستند که به طور محلی یک تا چند لایه از گدازههای پیروکسن آندزیتی دگرگون و دگرسان شده همراه آنها یافت شده است (موسوی و همکاران، ۱۳۸۴). مشاهده داینوفلاژلهها در فیلیتهای منطقه، سن احتمالی تریاس بالایی را برای این واحدها نشان میدهد (موسوی و همکاران، ۱۳۸۴). مشاهده ماکروفسیل Claraia cf. Clari (از دو کفهای های شاخص تریاس آغازین) در واحدهای فیلیتی منتسب به ژوراسیک در ناحیه شمالی لایبید خاوری (شکل ۲) و نیز مرز پیوسته این واحد با مرمرهای پرمین در خاور لایبید خاوری، سبب شد تا در بررسی حاضر به این واحد سن تریاس پایینی- ژوراسیک داده شود.

(K) واحدهای کرتاسه

واحدهای کرتاسه در خارج از مرزهای جنوبی منطقه رخنمون دارند و عبارتند از واحد K_1 (کنگلومرای کمی دگرگونه با قطعات سنگ های دگرگونه، سنگ آهک و قلوههای کوارتزیتی کاملاً گردشده) و واحد K₂ (سنگ آهک ماسهای دولومیتی شده به سن آپتین و فسیل روزنداران .*Centiculina* sp و .Orbitolina sp (موسوی و همكاران، ۱۳۸۴).

4-4 . توده گرانیتی حسن رباط(gr)

گرانیت پگمانیتی قلیایی با رگههای آپلیتی فراوان که قطعات آن در کنگلومرای ائوسن دیده شده است (موسوی و همکاران، ۱۳۸۴).

۲ - ۵. دایکها

عبار تند از دایکهای متوسط تا بازی متاسوماتیزه و دگر گونه (موسوی و همکاران) (170% - 100% -

٣- چينها

با توجه به بررسیهای صحرایی، الگوهای فرانهادگی دیده شده، نشاندهنده سه گامه چینخوردگی در واحدهای سنگی موجود در منطقه است. هندسه چینها عامل تشخیص گامههای مختلف چینخوردگی از یکدیگر در منطقه است.

هر چند واحدهای سنگی منطقه، بیشتر شامل کوارتزیت، دولومیت دگرگون، آهک دگرگون و فیلیت، از قوام (Competency) متفاوتی نسبت به یکدیگر برخوردارند، هندسه چینخوردگی گامههای مختلف دگرریختی را می توان در آنها به صورت مشابه دید. با این وجود، چنین اختلافی در قوام واحدها سبب ایجاد تفاوتهایی در دگرریختی آنها شده است. در واحدهای فیلیتی تریاس - ژوراسیک که به نسبت کم قوام هستند، برگوارگی سطح محوری فیلیتی تریاس کامه دوم در بیشتر بخشهای منطقه به صورت شاخص دیده می شود. در صورتی که در واحدهای آهکی و دولومیتی دگرگون منطقه، چینخوردگی گامه دوم دارای برگوارگی سطح محوری نیست.

۳-۱. چینهای گامه اول

چینهای گامه اول دارای روند محوری NW-SE تا W-SE و شیب سطح محوری چینهای فشرده تا یال موازی با چیره به سمت NE هستند. از نظر هندسی از نوع چینهای فشرده تا یال موازی با دامنه بلند و نیم طول موج (M) کوتاه هستند (شکل ۳) که در آنها نسبت نمود چین (Tall) در محدوده چینهای کوتاه (Short) و چینهای بلند (Itall) قرار می گیرد (Twiss, 1988). چینهای گامه اول، با توجه به شکل هندسی آنها، بیشتر در رده ۲ Ramsay قرار می گیرند. این چینها را می توان در مقیاس مزوسکوپی، از حد نمونه دستی تا چینهای با دامنههای بیشتر از ۱۰ متر در دیوارههای معادن منطقه دید. هندسه چینهای گامه اول در بخشهای سه گانه مجموعه سنگهای دگر گونی دید. هند مشابه هستند.

در نهشتههای پرمین بیشترین دگرریختی ناشی از چینخوردگی گامه اول را می توان در مرمریتهای واحد P_2 دید که منجر به تشکیل الگوی برگوارگی انتقالی (Transposition foliation) شاخص در این واحد شده است (شکل ۴). الگوی برگوارگی انتقالی را می توان در بخشهای دولومیتی نیز به صورت خفیف دید.

این گامه چینخوردگی در تمام واحدهای سنگ شناسی پرمین موجود در منطقه همراه با تشکیل برگوارگی سطح محوری است (شکل ۳). در فیلیتهای تریاس- ژوراسیک واقع در بخشهای خاوری، باختری و جنوبی لایبید باختری، برگوارگی سطح محوری گامه اول به دلیل تأثیر قوی برگوارگی گامه دوم از میان رفته است.

در منطقه لایبید خاوری، مشابه بخشهای دیگر لایبید، هندسه چینها از نوع فشرده تا یال موازی با دامنه بلند همراه با برگوارگی خوب گسترش یافته سطح محوری است. امتداد برگوارگی یادشده در اطراف توده گرانیتی حسن رباط از

خاوری – باختری (ایستگاه ۱ در شکل ۵) تا شمال خاور – جنوب باختر (ایستگاه های T و ۲ در شکل ۵) و در نهایت شمالی – جنوبی (ایستگاه ۵ در شکل ۵) تغییر می کند.

چینهای گامه اول در لای بید مرکزی شامل چینهای فشرده با سطح محوری افقی تا پر شیب به سمت شمال تا شمال خاور هستند (شکل ۳) که تغییر روندهایی را در اثر عملکرد گامههای پسین دگرریختی متحمل شدهاند. با این وجود، بیشتر دارای محور با میل کم تا متوسط به سمت شمال باختر هستند (شکل ۶).

در لای بید باختری چینهای گامه اول بیشتر به صورت چینهای یال موازی با سطح محوری دارای شیب به سمت شمال تا شمال خاور دیده می شوند که تحت تأثیر گامههای پسین چینخوردگی قرار گرفتهاند. محور آنها دارای میل کم تا متوسط به سمت شمال باختر تا جنوب باختر است (شکل ۷).

۳-۲. چینهای گامه دوم

شامل چین های بسته تا باز با روند چیره محور به سمت شمال باختر و جنوب خاور، و سطح محوری با شیب به سمت N تا NB است (شکل ۸). نسبت نمود این چین ها در محدوده چین های پهن (Broad) قرار می گیرد. چین های گامه دوم را می توان در مقیاس مزوسکوپی از ابعاد چند سانتی متر تا چین های بزرگ با طول موج بیش از ۱۰۰ متر دید. بیشتر چین های گامه دوم دیده شده در منطقه طول موج حدود ۲ تا ۵ متر دارند. این چین ها در سر تاسر منطقه در واحدهای مختلف گسترش دارند. چین خورد گی گامه دوم در واحدهای مختلف گسترش دارند. است اما در واحدهای فیلیتی ژوراسیک که دارای مقاومت کمتر است، در بخش های با د گرریختی بیشتر دارای بر گوارگی سطح محوری خوب گسترش یافته است.

در لای بید خاوری در فیلیت های ژوراسیک جنوب توده گرانیت حسن رباط چینهای گامه دوم به طور محلی در یک ایستگاه (ایستگاه ۱ در شکل ۵)، به صورت چینهای خوابیدهای دیده می شوند که بر گوارگی پرشیب سطح محوری گامه اول را چین داده اند (شکل ۹). محور این چینها دارای شیب کم به سمت شمال خاور است. الگوی تداخلی در آنها از 3 type است. وجود چنین پدیده ای را می توان به چرخشهای پسین چینهای این دو گامه، به دلیل پیچش (Torsion) حاصل از عملکرد گسلهای امتدادلغز راست گرد جوان با امتداد SW-SF، در بخش یادشده (شکل ۵) نسبت داد که منجر به پر شیب شدن سطح محوری گامه اول و خوابیدن سطح محوری گامه دوم شده است.

در دولومیتهای پرمین جنوب خاور توده گرانیت حسن رباط (ایستگاه ۴ در شکل ۵)، سطح محوری چینهای گامه دوم شیب بیش از ۸۰ درجه به سمت جنوب باختر و محور آنها میل متوسط به سمت جنوب خاور دارند. سطح محوری چینهای گامه اول شیب ۵۰ تا ۶۰ درجه به سمت جنوب خاور دارند. در این بخش محور چینهای گامه اول و دوم کم و بیش بر هم عمودند که منجر به تشکیل الگوی فرانهادگی بین الهوی تنها در این بخش فرانهادگی بین الهویی تنها در این بخش از سنگهای دگرگونی لای بید دیده شده است.

چینهای گامه دوم در لای بید مرکزی شامل یک تاقدیس بزرگ مقیاس همراه با چینهای پارازیتی Z و Z در مقیاس مزوسکوپی تا کوچک تر است. الگوی تداخلی (Interference pattern) ناشی از فرانهادگی چینهای گامه دوم بر روی چینهای گامه اول را می توان در بخش شمال باختری لای بید مرکزی، در واحدهای آهکی ناخالص چرت دار، به طور مشخص دید (شکل D-A). در این بخش چینهای گامه دوم شامل چینهای نامتقارن با زاویه بین یالی حدود ۷۰ درجه از نوع چینهای بسته با شیب سطح محوری S-A درجه به سمت شمال خاور هستند (شکل S). الگوی تداخلی از نوع هم محور (convergent-divergent pattern) type3 (convergent-divergent pattern) است (شکل S).

مهتاب افلاکی و محمد محجل

در بخش لای بید باختری و در واحدهای پرمین چینهای گامه دوم از نوع باز تا بسته با شیب سطح محوری چیره به سمت شمال خاور هستند (شکل C,B,A-۸). دگرریختی گامه دوم منجر به ایجاد الگوی تداخلی از نوع هم محور 3 type و چینخوردگی برگوارگی سطح محوری چینهای گامه اول شده است (شکل های ۵، ۶، ۷، ۸).

در واحدهای فیلیتی ژوراسیک، واقع در بخشهای خاوری، باختری و جنوبی V کیبید باختری، برگوارگی سطح محوری شاخصی در ارتباط با چینخوردگی گامه دوم در واحدهای فیلیتی تریاس- ژوراسیک به چشم میخورد. عدم مشاهده برگوارگی سطح محوری چینهای گامه دوم در دیگر واحدهای سنگشناسی منطقه را می توان به دلیل قوام (competency) کمتر واحدهای فیلیتی و نیز تحمل میزان کرنش بیشتر واحدها در این بخش از منطقه نسبت داد. چینخوردگی در این سنگها به صورت چینهای ریز در مقیاس نمونه دستی است که از نظر هندسی مشابه چینهای گامه دوم در واحدهای مختلف پرمین هستند. چینهای گامه اول در این بخشها کاملاً هم شیب و موازی V هستند (شکل ۱۱). شیب سطح محوری چینهای گامه دوم در بخش خاوری به سمت شمال و در بخش باختری به سمت شمال خاور است. مقدار شیب سطح محوری گامه دوم در بخش باختری به سمت شمال خاور است. مقدار شیب سطح محوری گامه دوم در بخش های یادشده بین V و V و V و V و V و V و V و V و V

3-3. چینهای گامه سوم

این چینها از نظر هندسی شامل چینهای آرام تا باز با طول موج بلند و دامنه کوتاه و نسبت نمود در محدوده چینهای فراخ (wide) هستند (شکل ۱۲). وضعیت سطح محوری بیشتر قائم تا پرشیب به سمت N و محور با میل کمتر از ۱۰ درجه به سمت \mathbb{E} یا \mathbb{E} است (شکلهای ۵، ۶ و ۷). افزونبر چینهای یادشده که مقیاسی مزوسکوپی، یا طول موج بیش از ۵ متر تا بزرگ تر (مقیاس نقشه) دارند، ریز چینهای کنگرهای نیز وابسته به این گامه دیده می شود (شکل ۱۳). شیب زیاد سطح محوری گامه دوم و سوم و نیز هم جهت بودن تقریبی روند محوری آنها، منجر به ایجاد الگوی تداخلی نوع 0 put شده است. فرانهاد گی چنین چینهای یر روی چینهای گامه دوم، منجر به کاهش زاویه بین یالی در چینهای گامه دوم موجود در پهلوی شمالی چین گامه سوم، و باز شدن چینهای گامه دوم موجود در پهلوی جنوبی چین گامه سوم، و باز شدن چینهای گامه دوم موجود در پهلوی جنوبی چین گامه اول است (شکل 1۲ – \mathbb{E} و ۱۴). الگوهای تداخلی گامه سوم بر روی چینهای گامه اول از نوع هم محور است.

در منطقه لایبید خاوری، در فیلیتهای تریاس- ژوراسیک جنوب گرانیت حسن رباط، ریز چینهای جناغی (Kink) قائم (Vertical) دیده می شود که امتداد سطح محوری آنها شمال باختر- جنوب خاور است (ایستگاه ۱ در شکل ۵). به نظر می رسد تشکیل این ریز چینها در ارتباط با فعالیت گسلهای امتدادلغز راست گرد با امتداد شمال باختر- جنوب خاور در بخش بالا باشد. به دلیل چینخوردگی بر گوارگی گامههای قدیمی تر دگرریختی، توسط ریز چینهای جناغی یادشده، به آنها گامه سوم نامیده شد. با این وجود باید توجه داشت که به دلیل سازو کار متفاوت تشکیل این چینها و نیز پراکندگی محلی، از آنها برای الگوی تکوین چینخوردگی منطقه استفاده نشده است.

در بخش شمال خاور گرانیت حسن رباط، چین گامه سوم دیده شده مانند دیگر بخش ها از نوع چین آرام با دامنه کو تاه، سطح محوری قائم با راستای NW-SE محور با میل متوسط به سمت شمال باختر است (ایستگاه \ref{NS} در شکل \ref{NS}). در منطقه لای بید مرکزی ریز چینهای گامه سوم با روند محوری خاوری – باختری، به طور پراکنده در بخش مرکزی قابل دیدن هستند (شکل \ref{NS}). روند یادشده نسبت به محور چینهای گامه دوم زاویه حدود \ref{NS} -۲۰ درجه می سازد. چینهای باز گامه سوم در فیلیتهای ژوراسیک جنوب لای بید مرکزی دیده می شود. در بخش شمال باختری فیلیتهای روزاسیک جنوب لای بید مرکزی دیده می شود. در بخش شمال باختری

لای بید مرکزی فرانهادگی چین های گامه سوم بر روی چین های گامه دوم قابل دیدن است (شکل E-۱۲).

در منطقه لای بید باختری چینهای باز گامه سوم را می توان به صورت فرانهاده بر روی چینهای گامه اول و دوم، در مقیاسهای مزوسکوپی تا بزرگ تر، دید (شکل ۱۲– A). الگوی Z on S ناشی از این فرانهادگی در برخی بخشها به چشم می خورد (شکل ۱۵).

دایکها ترکیب متغیر از آمفیبول سینیت تا دیاباز داشته و متاسوماتیزه و دگر گون هستند

(موسوی و همکاران، ۱۳۸۴). دارای امتداد چیره W-E تا NW-SE ، شیب زیاد به سمت

4- دایکها و چینخوردگی و بودینشدگی در آنها

N-NE و ستبرای تا 0 /۱ متر هستند و با فراوانی زیاد در واحد 0 2 دیده می شوند. امتداد دایک ها موازی بر گوار گی سطح محوری چین خورد گی گامه اول در واحد یاد شده است. با بررسی دایک ها، بویژه در دیواره های معادن مرمریت منطقه، می توان آنها را با توجه به میزان د گرسانی و نوع تغییر شکل شکنا یا شکل پذیر، به سه دسته تقسیم نمود: دسته اول دارای رنگ سبز کمرنگ و رنگ هوازد گی کرم رنگ هستند. بیشترین میزان د گرسانی را نسبت به دایک های دیگر متحمل شدهاند. هاله د گر گونی بیشترین میزان د گرسانی را نسبت به دایک های دیگر متحمل شدهاند. هاله د گر گونی در و طرف آنها دیده می شود. این دایک ها رفتاری به طور کامل شکل پذیر نشان داده و توسط دایک های دسته های دوم و سوم قطع شدهاند (شکل 0 1-A). دسته و نسبت به دسته اول د گرسانی بسیار کمتری را متحمل شدهاند. این دایک ها دارای رفتاری نیمه شکل پذیر هستند (شکل 0 1-B). دسته سوم دایک ها نیز دارای رنگ سبز تیره هستند. هاله د گر گونی در اطراف آنها دیده می شود. د گرسانی بسیار کمی را متحمل شدهاند و دارای رفتاری شکنا هستند (شکل 0 1-A).

با توجه به امتداد دایکها و برگوارگی سطح محوری گامه اول در واحد P_2 می توان از دیوارههای خاوری و باختری معادن مرمریت در واحد یادشده، با امتداد N-S تا NNE-SSW ، برای دیدن نیمرخ دایکها و رابطه آنها با برگوارگی اشاره شده استفاده کرد. دگرریختی در این دایکها را می توان به شکل چینخوردگی، بودین شدگی، بودین های چینخورده و چینهای بودین شده دید.

دایکهای بودین شده موازی اثر برگوارگی سطح محوری چینهای گامه اول بوده و بیشتر شامل دایکهای دسته دوم و سوم هستند (شکل A-1 و D). دایکهای دسته دوم د گرریختی نیمه شکل پذیر و دایکهای دسته سوم د گرریختی شکنا دارند. هیچ یک از آنها برگواری سنگ میزبان را قطع نکردهاند که می تواند نشاندهنده تزریق موازی سطوح یادشده باشد. در چینها و چینهای بودین شده (شکل A-1)، سطح محوری موازی برگوارگی سطح محوری چینهای گامه اول است. این دایکها به طور عموم از دسته اول و دارای د گرریختی شکل پذیر هستند. چینها زاویه بین یالی فشرده و هندسه ای مشابه هندسه چینهای گامه اول دارند.

بودینهای چینخورده منطقه با نمونههای طبیعی ارائه شده توسط (1994) Price and Cosgrove و این بودینهای چینخورده، دارای زاویه بین یالی بسته و سطح محوری کم و بیش موازی برگوارگی سطح محوری سنگ میزبان (شکل ۱۷) هستند و می توان آنها را در دایکهای دسته دوم دید. افزونبر موارد یادشده، شکستگیهای برشی راست گرد و چپ گرد نیز وجود دارند که به زیبایی در دایکهای دسته سوم دیده می شوند (شکل ۱۶ م م و).

۵- بحث

در منطقه مورد بررسی چینهای گامه اول به طور عموم شامل چینهای برگشته دامنه

بلند با زاویه بین یالی فشرده تا یال موازی هستند. هر چند این چینها بیشتر دارای روند محوری خاوری – باختری تا شمال باختر و شیب سطح محوری به سمت شمال خاور هستند، تغییراتی را نیز در بخشهای مختلف نشان میدهند (شکلهای ۵، ۶ و ۷). در بخش لای بید خاوری محور چینهای گامه اول از روند خاوری – باختری (با سطح محوری پر شیب به سمت جنوب) در بخش جنوبی توده گرانیتی حسن رباط (ایستگاه ۱ در شکل ۵) تا روند شمال خاور (و شیب سطح محوری به سمت خاور) در بخش جنوب خاوری توده (ایستگاه ۶۹ و ۵ شکل ۵) و روند شمال باختر در بخشهای خاوری و شمالی توده (ایستگاه ۶ و ۷ در شکل ۵) تغییر می کند. چنین چرخشی پیرامون توده گرانیتی می تواند ناشی از بالاآمدن و جایگیری توده اشاره شده در زمان د گرریختی گامه اول باشد (محجل و ایزدی کیان، ۱۳۸۷) (۷۲۰۰۰ و دانهاد گی گامههای دیگر تغییر روندهای مرتبط با چینهای گامه اول را می توان به فرانهاد گی گامههای دیگر تغییر روندهای مرتبط با چینهای گامه اول را می توان به فرانهاد گی گامههای دیگر تغییر روندهای مرتبط با چینهای گامه اول را می توان به فرانهاد گی گامههای بسین چین خورد گی نسبت داد.

گامه دوم بیشتر چینهای با زاویه بین یالی باز تا بسته و سطح محوری مایل، با شیب متوسط تا زیاد به سمت شمال تا شمال خاور هستند. در لای بید خاوری با وجود تغییرات زیاد جهت امتداد و شیب سطح محوری گامه اول در اطراف توده گرانیتی حسن رباط، در گامه دوم تغییر آشکاری دیده نمی شود (شکل ۵). چنین پدیدهای منجر به تغییر الگوی تداخلی از نوع چیره هم محور به typel در بخش جنوب خاوری توده گرانیت حسن رباط (شکل ۱۰) شده است. با توجه به موارد بیان شده به نظر می رسد زمان جایگیری توده گرانیت، پس از چین خوردگی گامه اول و پیش از چین خوردگی گامه دوم باشد.

مسئله دیگر در رابطه با چینهای گامه دوم در لای بید خاوری، چرخش الگوی تداخلی هم محور چینهای گامه اول و دوم در بخش جنوبی توده گرانیت حسن رباط است که منجر به افقی شدن سطح محوری چینهای گامه دوم و پر شیب شدن سطح محوری چینهای گامه اول شده است (ایستگاه ۱ در شکل ۵ و ۹). مشاهده دگرریختی اشاره شده همراه با وجود ریز چینهای جناغی قائم با امتداد سطح محوری شمال باختر – جنوب خاور را می توان به حرکات امتدادلغز راست گرد گسلهای با امتداد شمال باختر – جنوب خاور در این بخش نسبت داد.

در فیلیتهای تریاس-ژوراسیک خاور لای بید باختری (ایستگاه ۴۲ در شکل ۷)، چینهای گامه دوم دارای برگوارگی سطح محوری با شیب به سوی خاور هستند. چرخش سطح محوری این چینها را می توان به دلیل عبور گسلهای امتداد لغز راست گرد با روند NNE-SSW از این قسمت دانست. چینهای گامه سوم چینهای با طول موج بلند، دامنه کوتاه و دارای سطح محوری قائم هستند. محور به طور چیره دارای میل کمتر از ۱۰ درجه به سمت خاور و یا باختر است. از آن جا که این گامه آخرین گامه دگرریختی شکل پذیر در منطقه است، نسبت به گامههای پیشین از یکنواختی بیشتری برخوردار است.

کاهش میزان دگرریختی شکل پذیر از دایکهای دسته اول به دایکهای دسته سوم و همچنین تغییرات تدریجی هندسه گامههای چینخوردگی، از چینهای شکل پذیر و یال موازی با نسبت نمود بلند به چینهای با شکل پذیری کمتر و نسبت نمود فراخ، می تواند نشان دهنده کاهش تدریجی ژرفای دگرریختی باشد (شکل ۱۸). شکل ۱۹ مراحل مختلف دگرریختی و نحوه فرانهادگی گامههای مختلف را به ترتیب نشان می دهد. هماهنگی دیده شده در روند محوری چینهای گامههای مختلف، به طور عموم خاوری – باختری تا شمال باختر – جنوب خاور، و سطح محوری، با شیب غالباً به سمت شمال تا شمال خاور، می تواند نشان دهنده اعمال یک دگرریختی پیوسته در منطقه باشد. الگوهای فرانهادگی هم محور گامههای مختلف چین خوردگی نیز شاهدی بر این مطلب است. از شواهد دیگری که می تواند به درک تکامل

چینخوردگی منطقه کمک کند، وجود چینهای انتقالی در ارتباط با دگرریختی گامه اول است. مقایسه مدل برگوارگی انتقالی (Twiss and Moores, 1992)با مدل دگرریختی حاصل از تأثیر برشهای ساده و محض بر یکدیگر (Ramsay and) نشان می دهد که تشکیل چنین چینهایی ناشی از عملکرد هر دو کرنش برشی محض و ساده است. افزونبر برگوارگی انتقالی، تشکیل بودینهای چینخورده (شکل ۱۷) نیز نشان دهنده تأثیر هر دو کرنش برشی ساده و محض در منطقه لای بید است. تشکیل چنین الگویی را می توان در یک پهنه ترافشارشی (Transpression) انتظار داشت.

هر سه گامه چینخوردگی را می توان در واحدهای سنی مختلف پرمین و تریاس- ژوراسیک رخنمون یافته در منطقه دید. واحدهای به سن کرتاسه در منطقه دیده وجود ندارند. رخنمون این واحدها که در خارج از مرزهای جنوبی منطقه دیده شدهاند چینخوردگی ندارند. لازم به یادآوری است مرز واحدهای فیلیتی تریاس- ژوراسیک با واحد کنگلومرای پایه کرتاسه _۱ K در بخش اشاره شده ناپیوسته بوده و در جنوب خاوری روستای زرکان با دگرشیبی ۱۰– ۱۵ درجه بر روی واحد TR-J قرار گرفته است (موسوی و همکاران، ۱۳۸۴).

بنابراین می توان چنین استنباط نمود که چینخوردگی در زمان حدفاصل بین مراحل پایانی نهشتگی و احدهای فیلیتی تریاس- ژوراسیک تا پیش از رسوب اولین نهشتههای کرتاسه (آپتین-آلبین) صورت گرفته است که منطبق بر زمان همگرایی راست بر ورق عربی با ورق ایران مرکزی است (Mohajjel and Fergusson, 2000).

6- نتیجهگیری

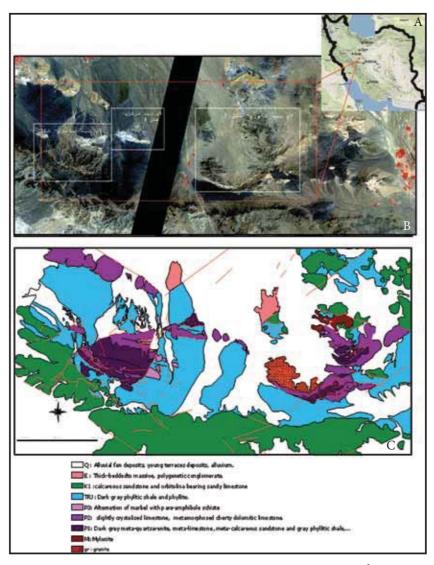
در پژوهش حاضر، سه گامه چینخوردگی در منطقه لایبید معرفی میشود. هندسه چین خوردگی، شاخص اصلی تمایز گامههای مختلف چین خوردگی در منطقه بهشمار می آید. به طور عموم گامه اول شامل چین های دامنه بلند با زاویه بین یالی فشرده تا یال موازی هستند. شیب سطح محوری این گامه بیشتر به سمت شمال تا شمال خاور است. گامه دوم را چینهای باز تا بسته با سطح محوری مایل تشکیل میدهند که دارای نسبت نمود در محدوده چینهای پهن هستند. چینهای گامه سوم طول موج بلند و سطح محوری قائم دارند. نسبت نمود این چینها در محدوده چینهای فراخ قرار می گیرد. راستای سطح محوری این سه گامه بیشتر NW-SE تا E-W است. این چینخوردگیها در گامههای مختلف یک دگرریختی پیوسته در پهنه دگرریختی ترافشارشی، در حدفاصل زمانی بین اواخر ژوراسیک تا اواخر کرتاسه زیرین (آلبین-آپتین) و همزمان با حرکات ترافشارشی راستبر ناشی از همگرایی صفحه عربی با خرد صفحه ایران مرکزی، در منطقه لای بید تشکیل شدهاند. چین های گامه اول در ژرفای بیشتر و در یک محیط شکل پذیر ایجاد شدند. با پیشرفت دگرریختی، کاهش تدریجی ژرفای دگرریختی و انتقال آن به محیطهای با شکل پذیری کمتر در پهنه یادشده، هندسه چینخوردگی از چینهای شکل پذیر یال موازی و دامنه بلند گامه اول به چینهای با دامنه کوتاهتر و طول موج بلندتر در گامههای پسین تغییر یافته است. این تغییرات همراه با چرخش تدریجی محور چینها به صورت غیرفعال (passive) در این پهنه منجر به تشکیل الگوهای تداخلی هم محور شده است. زمان جایگیری توده گرانیتی حسن رباط را می توان به حد فاصل زمانی بین چینخوردگی گامه اول و دوم نسبت داد.

سپاسگزاری

از دانشگاه تربیت مدرس به دلیل امکان انجام برداشت صحرایی این پژوهش قدردانی می شود. از خانم بهراممنش برای شناسایی و تعیین سن نمونههای ماکروفسیل، از خانم مهتاب افلاکی و محمد محجل

زینب داودی به دلیل همراهی در برداشتهای صحرایی، از معاونت محترم معدن طلای موته و شورای محترم شهر لای بید در فراهم ساختن امکانات اسکان و نیز از

شرکت نگین سنگ لای بید برای همکاری با این پژوهش برای ورود به معادن سنگ منطقه صمیمانه سپاسگزاری می شود.

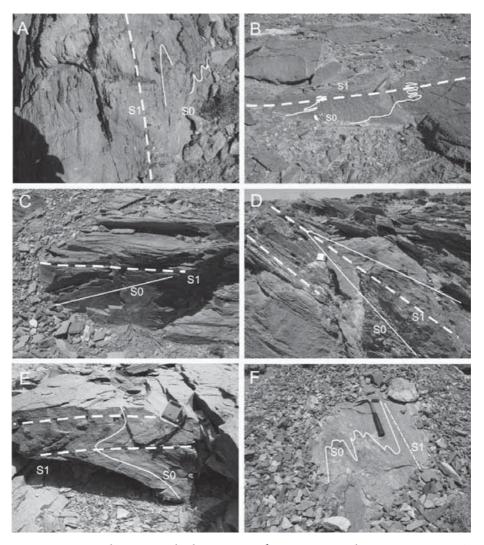

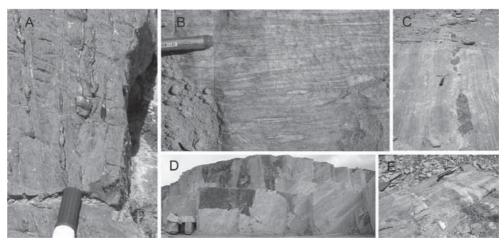
شکل ۱- A) جایگاه منطقه مورد مطالعه. B) تصویر ماهواره ای منطقه لای بید. بخش های مختلف منطقه در تصویر مشخص شده است. C) نقشه زمین شناسی منطقه لای بید.

شکل ۲- فسیل (Claraia cf. Clari) یافت شده در واحدهای شیلی تریاس- ژوراسیک در شمال لای بید خاوری.

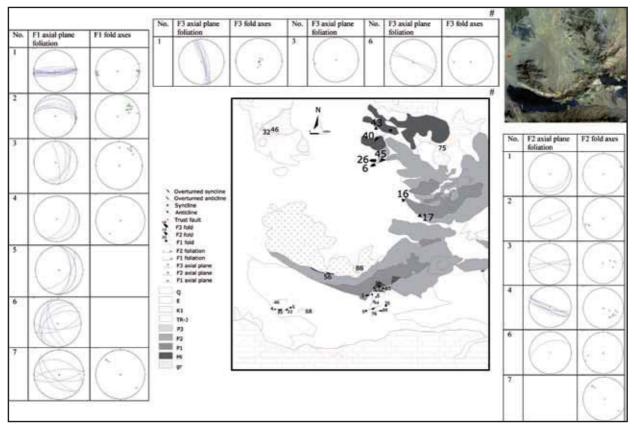

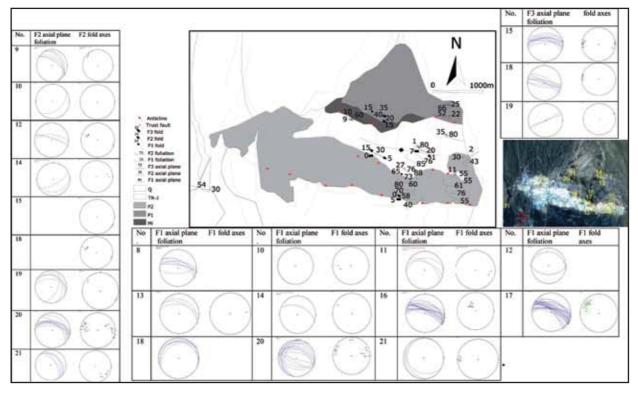

شکل ۴- چند نما از برگوارگی انتقالی ناشی از گامه اول دگرریختی. A) لایبید مرکزی، نگاه به سوی باختر. B) لایبید مرکزی، نگاه به سمت پایین. C) لایبید باختری، نگاه به سوی باختر. D) لایبید باختری، نگاه به سوی خاور.

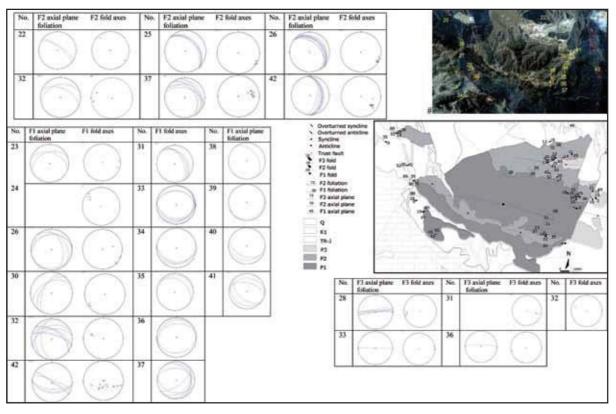

شکل ۵ - نقشه ساختاری و تصاویر استریوگرافیک محور چینها و برگوارگی سطح محوری گامههای مختلف چینخوردگی در بخش لایبید خاوری. محل برداشتها بر روی تصویر ماهوارهای مشخص شده است.

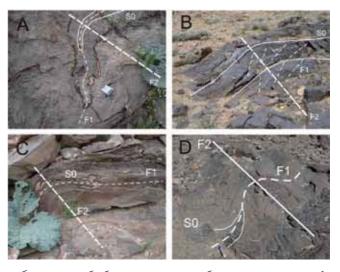

شکل ۶- نقشه ساختاری و تصاویر استریوگرافیک محور چینها و برگوارگی سطح محوری گامههای مختلف چینخوردگی در بخش لایبید مرکزی. محل برداشتها بر روی تصویر ماهوارهای مشخص شده است.

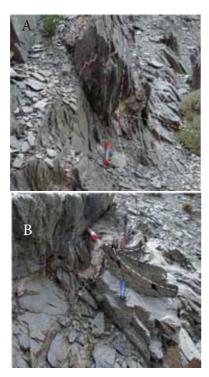

شکل ۷ - نقشه ساختاری و تصاویر استریوگرافیک محور چینها و برگوارگی سطح محوری نسلهای مختلف چین خوردگی در بخش لایبید مرکزی. محل برداشتها بر روی تصویر ماهوارهای مشخص شده است.

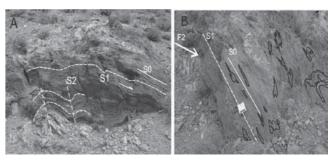

شکل ۸- نمایی از نمونه چینهای گامه دوم که منجر چینخوردگی گامه اول و ایجاد الگوی تداخلی type 3 شده است. سوی نگاه تمام عکسها به سمت باختر است.

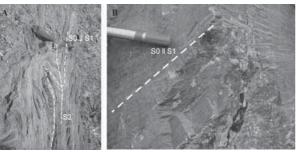

شکل ۹- عکس از محل ایستگاه ۱ در شکل ۱۷، لایبید خاوری.A) چینهای گامه اول با برگوارگی سطح محوری افقی که منجر به چینخوردگی برگوارگی سطح محوری گامه اول شده است. نگاه به سوی خاور. B) چین خوابیده گامه دوم، نگاه به سوی خاور.

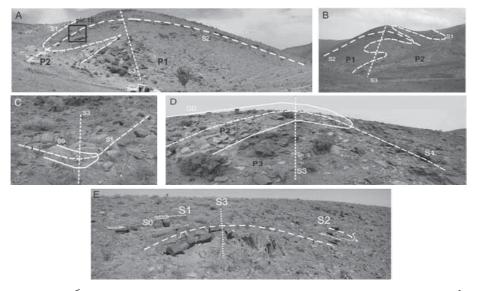

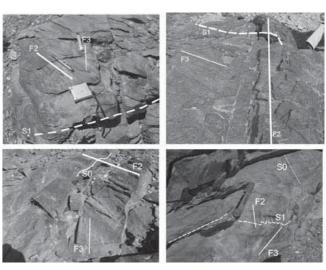
شکل ۱۰-الگوی فرانهادگی بین typel و type2 ناشی از تداخل چینهای مراحل اول و دوم. A) چینهای گامه دوم. نگاه به سوی جنوب. B) چینهای گامه اول با برگوارگی انتقالی. محور و سوی میل چین گامه دوم مشخص است نگاه به سوی خاور.

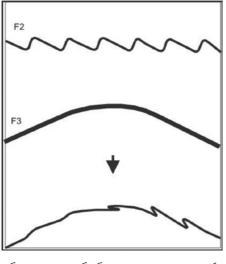
شکل ۱۱- موازی بودن برگوارگی گامه اول با لایهبندی اولیه SO در فیلیتهای تریاس-ژوراسیک پیرامون لایبید باختری. A) خاور لایبید باختری. نگاه به سمت پایین. B) جنوب باختر لاى بيد باخترى. نگاه به سوى جنوب.

شکل ۱۲- نمایی از چینهای نسل سوم در بخشهای مختلف لایبید. A) جنوب خاور لایبید باختری. نگاه به سوی باختر. B) جنوب خاور لایبید باختری. نگاه به ســوی خاور. C و D) شمال خاور لایبید باختری. نگاه به سوی خاور. E) باختر لایبید مرکزی. نگاه به سوی باختر.

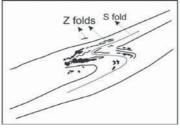
شکل ۱۳- ریز چینهای گامه دوم وسوم در بخشهای مختلف لایبید مرکزی.

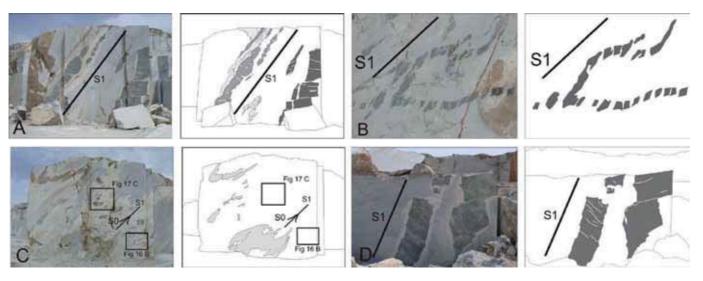
شکل ۱۴- تصویر نمادین از فرانهادگی گامه سوم چینخوردگی بر روی گامه دوم.

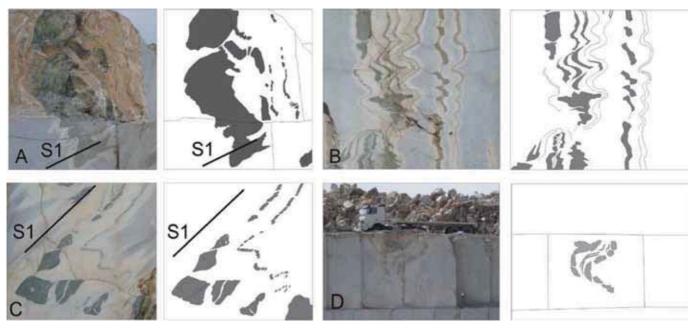

شكل ۱۵- الگوى Z on S در يال جنوبي چين شكل ۱۲ - A. نگاه به سوى باختر.

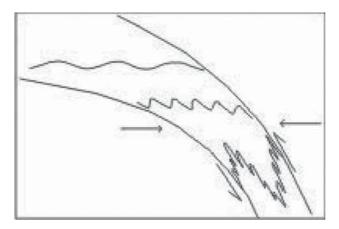

شکل ۱۶- چینخوردگی و بودین شدگی دسته دایکهای رخنمون یافته در معادن مرمر منطقه. A) قطع دایکهای دسته اول توسط دایکهای دسته دوم. لایبید باختری. نگاه به سوی خاور. B- ۱۳ و ۱۳- و ۱

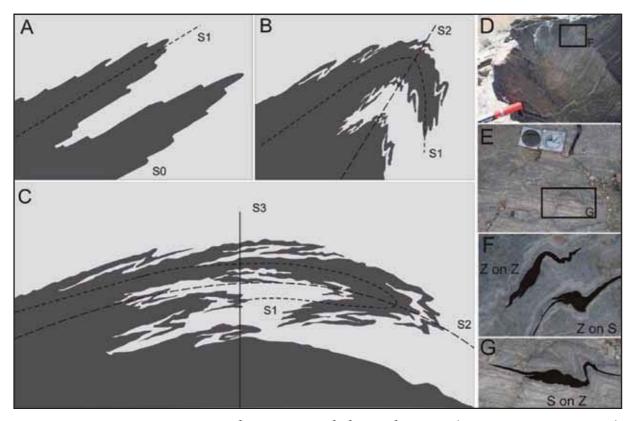

شکل ۱۷- شواهد چینخوردگی در دایکهای بودین شده دستههای دوم و سوم. A) بودینهای چینخورده در دایکهای دسته سوم. لایبید باختری. نگاه به سوی خاور. B) بودینهای چینخورده در دایکهای دسته سوم. لایبید باختری. نگاه به سوی خاور. C) بودینهای چینخورده در دایکهای دسته سوم. لایبید مرکزی. نگاه به سوی باختر.
(D) بودینهای چینخورده در دایکهای دسته دوم. لایبید مرکزی. نگاه به سوی باختر.

شکل ۱۸– کاهش تدریجی ژرفای دگرریختی که با پیشروی دگرریختی میتواند باعث ایجاد رفتارهای شکننده تر در نسلهای بعدی چینها و نیز الگوهای فرانهادگی هم محور برای نسلهای متوالی چینخوردگی شود.

شکل ۱۹ – A تا C) تصویر نمادینی از مراحل تکوینی چینخوردگی و فرانهادگی گامههای مختلف در طی دگرریختی پیشرونده در منطقه مورد مطالعه. D تا G) چند نمونه از الگوهای فرانهادگی چینهای نامتقارن S و Z گامههای اول و دوم در منطقه لای بید.

كتابنگاري

تیله، ا.، علوی، م.، عاصفی، ر.، هوشمندزاده، ش.، زاهدی، م.، ۱۳۳۳ – نقشه زمین شناسی ۱:۲۵۰۰۰۰ چهارگوش گلپایگان، سازمان زمین شناسی کشور .

محجل، م.، ایزدی کیان، ل.، ۱۳۸۷- چین خوردگیهای چند مرحلهای و سازو کار تشکیل آنها در تکتونیتهای موجود در ساختار گنبدی منطقه آلمابولاغ (باختر همدان)، فصل نامه علومزمین، شماره ۶۶، ص. ۱۱۶-۱۳۳.

محجل، م.، سهندی، م.ر.، ۱۳۷۸- تکامل تکتونیکی پهنه سنندج- سیرجان در نیمه شمال باختری و معرفی زیر پهنههای جدید در آن، فصل نامه علومزمین، شماره ۳۱-۳۲، ص. ۴۹-۲۸.

موسوی، ا.، سهندی، م. ر.، نواجری، ش.، ۱۳۸۴- نقشه زمین شناسی برگه ۱:۱۰۰۰۰ کوه دهق، سازمان زمین شناسی کشور.

References

- Mohajjel, M. & Fergusson, C. L., 2000- Dextral transpression in late Cretaceoue continental collision, Sanandaj-Sirjan Zone, western Iran. Journal of Structural geology, 22: 1125-1139.
- Mohajjel, M., 1997- Structural and tectonic evolution of Paleozoic Mesozoic rocks, Sanandaj-Sirjan Zone, western Iran, Ph.D thesis, university of Wollongton, Wollongton, Australia.
- Mohajjel, M., Baharifar, A., Moinevaziri, H. & Nozaem, R., 2006- Deformation history, micro-structure and P-T-t path in ALS-bearing schists, southeast Hamadan, Sanandaj-Sirjan zone, Iran. Journal of Geological Society of Iran, 1: 11-19.
- Price, N. G. & Cosgrove, J. W., 1994- Analysis of geological structures, 3rd edition. Cambridge University Press, 502p.
- Ramsay, J. G. & Huber, M. I., 1987- The tecniques of modern structural geology, Volume 1 Strain analysis, 4th edition. Academic Press, London, 700p.
- Thiele, O., Alavi, M., Assefi, R., Hushmand-Zadeh, A., Seyed-Emami, K. & Zahedi, M., 1967- explanatory text of the Golpayegan Quadrangle Map, Geological Survey of Iran, Rept.No.E7, 24p.
- Twiss, R. J. & Moores E. M., 1992- Structural Geology, 1st edition. W. H. Freeman and company, New York, 532p.
- Twiss, R. J., 1988- Description and classification of folds in single surfaces. Journal of Structural geology, 10: 607-623.
- Vernon, R. H., Johnson, S. E. & Melis, E. A., 2004- Emplacement-related microstructures in the margin of a deformed pluton: the San José tonalite, Baja California, México. Journal of Structural Geology, 26: 1867-1884.

Palaeobathymetry of the Ziarat-Kola Section at the Upper Maastrichtian, Central Alborz, through Planktonic and Benthic Foraminifera

M. Asgharian Rostami 1*, E. Ghasemi-Nejad 2 & M. Shafiee Ardestani 1

¹ Department of Geology, Faculty of Science, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

² School of Geology, University College of Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran

Received: 2008 November 22 Accepted: 2009 April 18

At this research are studied late cretaceous sediments at Ziarat-kola section, Central Alborz, in order to Palaeobathymetry and sea level change. These sediments are with about 200m thickness consist of monotonous Marl and limy marl. Based on Planktonic foraminifera gain Upper Maastrichtian stage (*Abathomphalus mayaroensis* zone). In order to Palaeobathymetry and sea level change used to three methods common consisting of morphotype Planktonic foraminifera, ratio Planktonic foraminifera to benthic foraminifera and assigning genus and benthic foraminifera species. With morphotype analysis was indicated that third morphotype which are more deep index increase at the initial part and first morphotype that are shallow index increasing at middle section. In this manner, depth change was examinated to use two genus, *Globotruncana* (deep dweller) and *Pseudoguembelina* (Mixed layer dweller). In orther to assign paleodepth at this area used to Planktonic foraminifera to total foraminifera minus infaunal Benthic foraminifera and the regression equation [Depth = e (3. 58718 + (0. 03534 × %*p)]. examination genus and Benthic foraminifera species depth index and such results gain at above method were indicating that this sediments in upper bathyal and middle bathyal. Thus, results indicate that beginning and end of are deeper from middle section.

Keywords: Palaeobathymetry, Ziarat-kola section, Central Alborz, Late maastrichtian, Foraminifera, Sea level change

For Persian Version see pages 27 to 34

* Corresponding author: M. Asgharian Rostami; E-mail: masood.rostami@yahoo.com

Folding History in Laibid Metamorphic Rocks, Sanandaj-Sirjan Zone

M. Aflaki¹ & M. Mohajjel^{1*}

¹ Department of Geology, Faculty of Basic Science, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Received: 2008 December 27 Accepted: 2009 July 21

Abstract

Abstract

Laibid (northwest Esfahan) metamorphic rocks are situated in complexly deformed sub zone of the Sanandaj-sirjan zone, in which bounding faults emplaced Permian metamorphosed, beside the younger Triassic-Jurassic metamorphic rocks. Structural study of these units reveals three deformation stages of a progressive deformation in this area. The first stage includes tight to isoclinal folds, the second stage includes open to close folds and the third one includes gentle to open folds. From the first to the third stage, fold's wavelength gradually become longer, so that their aspect ratio change respectively from tall and short, for the first stage, to broad, for the second stage, and to wide, for the third one. Superposition of these fold generations caused in coaxial interference patterns. It seems that during Late Jurassic, these three folding stages consequently formed and passively rotated in a continuous deformation condition, by gradually decreasing deformation depth. Dikes alternatively injected into the extensional fractures and through the axial plane foliation and gradually deformed in to the fold, boudin, folded boudin, and boudined fold.

Keywords: Laibid, Metamorphic rocks, Poly-folding, Structural history, Progressive deformation, Sanandaj-Sirjan zone.

For Persian Version see pages 35 to 46

* Corresponding author: M. Mohajjel; E-mail: Mohajjel@tmu.ac.ir